

Beslutningsforslag nr. **B 169**

Folketinget 2020-21

Fremsat den 25. februar 2021 af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) og Kirsten Normann Andersen (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om indkaldelse til forhandlinger om offentlighedsloven

Folketinget pålægger regeringen i indeværende folketingsår at indkalde Folketingets partier til forhandlinger med henblik på revision af offentlighedsloven.

Bemærkninger til forslaget

I juni 2013 vedtog Folketinget en ny offentlighedslov (lov nr. 606 af 12. juni 2013 om offentlighed i forvaltningen), der indeholder reglerne for alle offentlige myndigheder og ministerier vedrørende aktindsigt. Loven har efterfølgende begrænset offentlighedens og journalisters aktindsigt i regeringsdokumenter i stedet for at føre til øget offentlighed i forvaltningen.

Erfaringerne med offentlighedsloven har vist, at ministerbetjeningsreglen bliver anvendt langt mere end forventet som begrundelse for at begrænse aktindsigt, og det har medført en væsentlig indskrænkning i retten til aktindsigt. Det samme gør sig gældende for folketingspolitikerreglen, som på samme måde bliver anvendt mere end forventet.

Afslag på aktindsigt i centrale dele af den politiske beslutningsproces svækker grundlaget for den offentlige debat om væsentlige politiske beslutninger og gør det sværere for borgere og presse at give politikere og embedsmænd et kritisk eftersyn.

Der gælder princippet om meroffentlighed, hvor myndighederne har pligt til at vurdere, om der i den konkrete sag kan gives merindsigt. Hvis dette meroffentlighedsprincip ikke bruges tilstrækkeligt, hvilket Folketingets Ombudsmanden har dokumenteret, jf. FOB 2016-43, »Egen drift-undersøgelse om ministerbetjeningsreglen og meroffentlighed«, Folketingets Ombudsmand, den 5. oktober 2016, og svar-tiderne på anmodninger om aktindsigt samtidig bliver for lange, er der grund til at overveje, hvordan vi fra politisk side kan gøre det bedre. Det er nemlig afgørende, at offentligheden i vid udstrækning får indsigt i grundlaget for de politiske beslutninger, der træffes. Holdes offentligheden ude, virker offentlighedsloven mod hensigten.

Covid-19-krisen har haft stor betydning for alle danske. Siden nedlukningen af hele landet i marts 2020 har vi set et utal af arrangementer blive aflyst, virksomheder har måttet lukke, og mange mennesker har mistet deres arbejde. Sundhedskrisen og den største nedlukning af Danmark siden 2. verdenskrig skal naturligvis kunne granskes af borgere og presse, og her er et af de centrale redskaber muligheden for at kunne søge og opnå aktindsigt i myndighedernes beslutningsgrundlag.

Der er eksempler på afslag om aktindsigt i kommunikation mellem Sundhedsstyrelsen, Sundheds- og Ældreministeriet og Statens Seruminstitut om masker og mundbind, Region Syddanmark har givet afslag på aktindsigt i priser på indkøb af værnemidler, regionerne har afvist aktindsigt i en rapport om værnemidler og personaleressourcer, Statens Serum Institut har afvist aktindsigt i oplysninger om smittespredning fordelt på køn, alder og kommuner og Domstolsstyrelsen har givet afslag på aktindsigt, da journalister fra dagbladet Information ville undersøge baggrunden for nedlukningen af domstolene (»Offentlighedsloven forhindrer kritisk journalistik«, Jyllands-Posten, den 30. august 2020).

I tilknytning til myndighedernes håndtering af covid-19-

krisen besluttede Folketingets Udvalg for Forretningsordenen i juni 2020 at nedsætte en udredningsgruppe bestående af professor emeritus Jørgen Grønnegård Christensen m.fl., der havde til opgave at gennemgå, hvordan myndighederne håndterede nedlukningen af Danmark i foråret 2020. I januar 2021 blev udredningsgruppens rapport præsenteret, og i rapporten peges der bl.a. på, at offentlighedsloven bør ændres i retning af en større grad af åbenhed (»Håndteringen af covid-19 i foråret 2020 – Rapport afgivet af den af Folketingets Udvalg for Forretningsordenen, nedsatte udredningsgruppe vedr. håndteringen af covid-19«, Folketinget).

Nedlukningen har således vist, at offentlighedsloven giver myndighederne mulighed for at afvise aktindsigt i beslutninger af helt vital betydning for samfundet, og dermed bliver grundlaget for centrale sundhedspolitiske og velfærdspolitiske dispositioner gemt væk.

Forslagsstillerne anerkender, at politikere kan have behov for et fortroligt rum til at udveksle politiske idéer og lave forberedende politisk arbejde, ligesom embedsapparatet af åbenbare grunde har været presset her under covid-19-krisen og ikke har haft de fornødne ressourcer til at behandle aktindsigtsanmodninger. Men problemerne med anvendelse af offentlighedslovens regler om aktindsigt har eksisteret længe før covid-19-krisen indfandt sig, og tydeliggjort hvor alvorlige problemerne er. Forslagsstillerne påpeger samtidig, at i et demokratisk samfund er det i sidste ende befolkningen, der skal afgøre, om politikerne har truffet de rette beslutninger. Af samme grund er det altafgørende, at befolkningen får indsigt i disse beslutninger og baggrunden for dem.

Anbefalinger fra Ytringsfrihedskommissionen

Ytringsfrihedskommissionen afgav den 30. april 2020 sin betænkning nr. 1573 om ytringsfrihedens rammer og vilkår i Danmark. Betænkningen indeholder en anbefaling om, at offentlighedsloven revideres med henblik på at give informationsfriheden større vægt i mødet med andre hensyn, idet man med revisionen af offentlighedsloven i 2013 og den efterfølgende praksis ikke har fundet den rigtige balance mellem på den ene side hensynet til at sikre regeringen og dens ministre en kvalificeret rådgivning og bistand fra embedsværket og på den anden side offentlighedens berettigede interesse i at kunne få indblik i myndighedernes arbejde i videst muligt omfang. Kommissionen anfører, at en indskrænkning af ministerbetjeningsreglen i offentlighedslovens § 24 og folketingspolitikerreglen i § 27 kunne være oplagt at se på.

Europa-Kommissionens overvågning

Over de senere år har der været opmærksomhed på manglende overholdelse af retsstatsprincipper og grundlæggende værdier. I den forbindelse har Europa-Kommissionen løbende overvåget medlemslandene, og i efteråret 2020 udkom rapporten om Danmark. Landerapporten om Danmark er generelt meget positiv, og det fremhæves, at det danske

retsvæsen i høj grad anses for at være uafhængigt, ligesom det politiske system er fri for korruption. Men der er også en række områder, hvor vi i Danmark ifølge retsstatsrapporten kan forbedre os – et af områderne er offentlighedsloven («Rapport om retstatssituationen 2020 – retsstatssituationen i Den Europæiske Union», COM/2020/580, den 30. september 2020).

Rapporten anfører bl.a., at undtagelserne i sager om bistand og rådgivning til ministeren og udvekslinger med folketingsmedlemmer under lovgivningsprocessen kan have den virkning, at grundlaget for visse politiske aftaler hemmeligholdes. En kritik, der ligger i forlængelse af undersøgelsen fra Folketingets Ombudsmand i 2016 (FOB 2016-43, »Egen drift-undersøgelse om ministerbetjeningsreglen og meroffentlighed«, Folketingets Ombudsmand, den 5. oktober 2016).

Vi er fra dansk side optaget af retsstatsprincippernes gyl-

dighed i andre EU-medlemslande og aktive i kampen for at værne om dem. Når offentlighedsloven giver anmærkninger i den danske retsstatsrapport, bør vi som en selvfølge lytte til det og vise, at vi formår at være et forbillede for de lande, vi kritiserer for brud på retsstatsprincipperne.

Med beslutningsforslaget ønskes det at sikre en højere grad af åbenhed i forvaltningen og dermed sikre faktisk og reel mulighed for offentlig indsigt i den demokratiske politiske proces. Det er helt essentielt for et demokratisk samfund, at befolkningen og pressen har mulighed for at kontrollere de valgte politikere, så magtmisbrug undgås og tilliden mellem befolkning og magthaver forbliver stærk.

Med forslaget pålægges regeringen derfor i indeværende folketingsår at indkalde Folketingets partier til forhandlinger med henblik på revision af offentlighedsloven.

Skriftlig fremsættelse

Karina Lorentzen Dehnhardt (SF):

Som ordfører for forslagsstillerne tillader jeg mig herved at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om indkaldelse til forhandlinger om offentlighedsloven.

(Beslutningsforslag nr. B 169)

Jeg henviser i øvrigt til de bemærkninger, der ledsager forslaget, og anbefaler det til Tingets velvillige behandling.